

СВІДОЦТВО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВОДІЯ: європейський досвід та українські реалії

Водій – найбільш значуща і водночас вразлива ланка в системі безпеки дорожнього руху. Згідно зі статистичними даними 70-90% дорожньо-транспортних пригод (ДТП) відбувається в результаті помилкових дій людини, що керує автомобілем. Це свідчить про те, що в основі більшості причин ДТП лежить, людський фактор – психофізіологічні особливості водія.

Професія водія нині є однією з найзатребуваніших у багатьох країнах та Україні, особливо для забезпечення логістичних потреб держави під час воєнного стану. Розвиток транспортної інфраструктури підвищує вимоги до водіїв, їх професійних якостей.

Професійні навички водія

- ✓ Безаварійний досвід водіння
- ✓ Знання Правил дорожнього руху
- ✓ Знання доріг міста / області
- ✓ Знання будови автомобіля
- ✓ Досвід спілкування з людьми
- ✓ Досвід поїздок на великі відстані
- ✓ Вміння оформляти шляхові документи

Професія водія транспортного засобу вимагає від особи знання Правил дорожнього руху, наявності водійського посвідчення відповідної категорії, досвіду керування автомобілем, гарної пам'яті. До медичних показань, що пред'являються до водіїв, відносяться: хороший зір, відсутність захворювань, що супроводжуються мимовільними рухами,

психічне здоров'я, тобто врівноважена нервова система, стресостійкість, пильність, вміння концентрувати увагу, дисциплінованість, передбачливість, вміння негайно реагувати в непередбачених ситуаціях. Однак не обійтися звичайно без відповідного рівня підготовки. Адже підготовленість підвищує надійність водія.

Добре підготовлений водій з кваліфікованою фаховою освітою – це запорука низького рівня травматизму та аварійності, менша імовірність помилок у технологічному процесі. Саме тому безперервність та якість навчання водіїв комерційного транспорту – це важливе завдання державної кадрової політики. А фактично система освіти, підготовки та перепідготовки в галузі транспорту є підґрунтям соціальної безпеки, стабільної зайнятості та економічного розвитку держави, а в умовах сьогодення від професійних навичок водія залежить його життя, безпека та безперервне виконання завдань, у тому числі на території безпосереднього проведення бойових дій.

Постійне підвищення рівня професійності водіїв є важливим елементом у забезпеченні високого рівня безпеки дорожнього руху і в ЄС.

Відповідно до Угоди про асоціацію (додаток XXXII) працівники автомобільного транспорту повинні проходити початкову та періодичну професійну підготовки та підтверджувати свою кваліфікацію. Задля узгодження позиції держав-членів ЄС у питанні початкової кваліфікації та періодичної підготовки водіїв, які займаються перевезеннями пасажирів та (або) вантажів автомобільними транспортними засобами прийнята Директива Європейського парламенту і Ради 2003/59/ЄС від 15 липня 2003 року. Її метою є підвищення стандарту підготовки нових водіїв, підтримання та підвищення рівня професіоналізму вже існуючих водіїв вантажного транспорту та автобусів по всьому ЄС шляхом постійного підтримання рівня їх компетентності. Директива спрямована на уникнення нерівних умов конкуренції та поліпшення обізнаності водіїв з можливими ризиками та шляхами щодо їх мінімізації та зменшення.

Для досягнення завдань Директиви 2003/59/ЄС водій, який надає послуги комерційного перевезення пасажирів або вантажів (незалежно від того, чи він є самозайнятою особою чи найманим працівником, за свій або за чужий рахунок), залежно від свого віку, категорії транспортного засобу, що використовується, і відстані перевезення, повинен володіти спеціальними знаннями та практичними навичками порівняно з особою, що отримує посвідчення водія. З метою підвищення знань і навичок водіїв запроваджено систему кваліфікації та підготовки (підтвердження професійної компетентності). При цьому, Європейським співтовариством застосовуються два варіанти отримання початкової кваліфікації (стаття 6 Директиви), що можуть бути закріплені у національному законодавстві (*Таблиця 1*).

Приміром, в Австрії, Бельгії, Кіпрі, Греції, Нідерландах, та Великій Британії використовується варіант зі складанням тільки іспиту (тестів); у Чехії, Естонії, Фінляндії, Франції, Італії, Литві, Польщі, Іспанії та Швеції – варіант з відвідуванням обов'язкового курсу та складання іспиту (тесту); а от Німеччина використовує обидва варіанти.

Що ж стосується українського сьогоднішнього, то наразі в Україні поступово прийшло усвідомлення, що професійна компетентності водіїв транспортних засобів – це важливий чинник суб'єктного фактору безпеки дорожнього руху.

Завдяки функціонуванню зазначеного інструменту в нашій державі перевізники мають можливість отримувати інформацію про професійних водіїв, а контролюючий орган – можливість верифікувати кваліфікаційні картки водіїв, що засвідчують компетентність водія. Більше того, Міністерство

Таблиця 1**Система кваліфікації та підготовки водіїв**

Перший варіант	Другий варіант
<p>Отримання початкової кваліфікації шляхом відвідування обов'язкового курсу, що проводиться уповноваженим компетентним органом держави-члена ЄС навчальним центром, та складання іспиту (тесту). Тривалість курсу – 280 годин, 20 годин – індивідуальне керування транспортним засобом відповідної категорії (з них максимум 8 годин - на спеціальній площадці або на тренажері).</p> <p>Зміна або поширення початкової кваліфікації на перевезення або пасажирів, або вантажів. Тривалість курсу - 70 годин (вивчення особливостей нової кваліфікації), включно із 5 годинами керування.</p> <p>Після завершення цієї підготовки компетентні органи держав-членів ЄС або підрозділ, призначений ними, організують проведення письмового або усного тесту. Зазначені органи повинні контролювати проходження тесту і після вдалого проходження видавати водіям СПК, що засвідчує початкову кваліфікацію.</p>	<p>Складання тільки теоретичного і практичного іспиту (тесту). Теоретичний тест складається із щонайменше двох частин: блоку питань різної складності та аналізу конкретних прикладів, мінімальною тривалістю не менше 4 години.</p> <p>Практичний тест складається з тесту з керування, спрямованого на оцінку підготовки з раціонального керування на основі положень про безпеку (мінімальна тривалість - 90 хвилин), а також практичного тесту, який покриває окремі пункти Додатка I до Директиви 2003/59/ЄС щодо підготовки з раціонального керування на основі положень про безпеку та їх застосування. Мінімальна тривалість цього тесту - 30 хвилин.</p> <p>Практичний тест може доповнюватися третім тестом, який проводиться на спеціальній площадці або на тренажері з метою оцінити підготовку з раціонального керування на основі положень про безпеку, зокрема, стосовно керування транспортним засобом при різних дорожніх умовах і в ситуації, коли вони змінюються залежно від різних атмосферних умов і часу дня або ночі.</p>

розвитку громад, територій та інфраструктури України завдяки цьому здатне обмінюватися інформацією з контролюючими органами інших країн про водіїв, у яких є такі картки. То ж прийняття наказу Мінінфраструктури від 18 листопада 2020 року № 789 «Про затвердження Порядку підтвердження професійної компетентності водіїв транспортних засобів для надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів», що зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 лютого 2021 року за № 198/35820 (далі – Порядок), стало значним прогресом у цьому питанні.

То ж слід дослідити правову природу цього поняття в Україні. Професійна компетентність водія являє собою володіння сукупністю знань, умінь та навиків, необхідних для здійснення пасажирських автомобільних перевезень. Пунктом першим Порядку визначено, що професійна компетентність водія транспортного засобу для надання послуг з перевезення пасажирів та/або вантажів – це динамічна комбінація знань, умінь та навичок, що демонструє здатність успішно здійснювати надання послуг з перевезення пасажирів та/або вантажів.

Водії, що перевозять пасажирів та вантажів, раз у 5 років зобов'язані підтверджувати професійну компетенцію (пункту 27 розділу II Порядку). Таке

підтвердження професійної компетентності суб'єктів звернення згідно з пунктом першим розділу II Порядку здійснюється шляхом проходження навчальних курсів для підтвердження професійної компетентності водіїв транспортних засобів для надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів та складання іспиту у навчальному центрі.

У залежності від категорії посвідчення водія та стажу керування транспортним засобом вони мають пройти навчання за програмою початкових, початково-скорочених та періодичних навчальних курсів.

Згідно з пунктом 24 розділу II Порядку суб'єкту звернення, який успішно склав іспит, видаються свідоцтво про підтвердження професійної компетентності, форма якого наведена у додатку 7 до цього Порядку (далі - СППК), та кваліфікаційна картка водія. При цьому, встановлено, що сертифікати професійної компетентності водіїв транспортних засобів, видані до набрання чинності цим наказом, є чинними протягом встановленого в них строку дії, але не більше ніж протягом 5 років з дати їх видання. Інформація про видані СППК та кваліфікаційні картки водія, вносяться навчальним центром до інформаційної (автоматизованій) системи «Підтвердження професійної компетентності водіїв транспортних засобів для надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів».

Окрім того, Порядок містить процедуру визначення навчальних центрів, які мають право підтверджувати професійну компетентність водіїв; обов'язки навчального центру; вимоги до навчального центру тощо.

Станом на сьогодні уже створено Атестаційну комісію щодо визначення

навчальних центрів, які мають намір здійснювати підтвердження професійної компетентності водіїв, а також Міністерство відновлення територій України вже акредитувало декілька таких навчальних центрів.

При цьому, варто зауважити, що для створення ефективної та дієвої системи підтвердження професійної компетентності необхідне подальше удосконалення та деталізації.

Наприклад, необхідно створити дієві механізми контролю за дотриманням норм державних стандартів щодо форми та матеріалу виготовлення картки, а також вимоги

щодо елементів захисту інформації у цій картці, які наразі відсутні. Так, вимоги та форма кваліфікаційної картки водія передбачені відповідно до пункту 25 розділу II Порядку наведені в додатку 8 до цього Порядку. Пунктом 1 Додатку 8 до Порядку передбачено, що бланк картки виготовляється з полімерного матеріалу формату типу ID-1 згідно з ДСТУ ISO/IEC 7810:2008. А пунктом 6 Додатку 8 до Порядку зазначено, що на лицьовому боці бланка картки розміщено імплантований захисний елемент, який містить два кола, різні за розміром. У великому колі зображено геометричний малюнок, а в малому колі – стилізоване зображення малого Державного Герба України. У свою чергу, механізм контролю за дотриманням норм державних стандартів щодо форми та матеріалу виготовлення картки запобігатиме імовірності підроблення документів, унеможливуватиме нівелювання документу та всього процесу підвищення кваліфікації, підвищуватиме правову культуру та добросовісність водія.

Таким чином, підготовка кваліфікованих кадрів автомобільного транспорту в Європейському Союзі є одним із важелів впливу у сфері безпеки дорожнього руху. Міжнародний досвід свідчить, що свідоцтво професійної компетентності – це надійний засіб засвідчення рівня знань і вмінь водіїв. Тому впровадження на теренах України обов'язкової системи підтвердження професійної компетентності надає змогу нашим перевізникам отримати актуальні знання у сфері автоперевезень і допоможе на рівних засадах співпрацювати та конкурувати на міжнародному ринку. Окрім того, як наслідок, за результатами аналізу досвіду впровадження норм у сфері підвищення професійної кваліфікації водіїв у країнах ЄС можна стверджувати, що дія такої системи вкрай позитивно впливає на безпеку дорожнього руху відповідної країни. Тому Всеукраїнська громадська організація «Громадський комітет транспортної безпеки» щиро рада, що цей аспект безпеки на транспорті почав поступово втілюватися в нашій державі.

Безпечних Вам доріг і мирного неба!

